

logija in prevajanje). Gradiva s teh posvetovanj je objavila v posebnih zbornikih.

Zveza ima dobre stike tudi z jugoslovan-skimi prevajalci. Podpisala je posebno pogodbo o sodelovanju z Društvom strokovnih in znanstvenih prevajalcev Jugoslavije, redno pa pošilja svoje člane na mednarodna Beograjska srečanja, ki jih prireja Društvo književnih

prevajalcev Srbije.

Ni dvoma, da so mnoge značilnosti v delovanju organizacije posledica posebnih družbenih razmer, vendar bi bilo prav, če bi naše prevajalske organizacije poskusile najti v delu Zveze prevajalcev v Bolgariji tudi pobude za izboljšanje svojega dela.

M. R.

Stanko Klinar

Error Analysis

ali

2 x 10 človeških zapovedi za prevajalce

The article (written in the form of 2 x 10 commandments) warns the Slovene translator against typical errors in the use of tenses, articles, concord, word-order, orthography, (contrastive) idioms, choice of the correct word and similar grammatical and lexical items. It further warns against carelessness regarding the clarity of expression and tautology. It indicates some ways by which the translator can adopt a more typical English style. It further encourages the translator to do everything that may raise the level of translation. At the end the article gives advice as to what and how and when (not) to translate, recommends a careful preparation of the translated text for printing, and careful proofreading.

Tu so zapisane nekatere človeške zapovedi za slovensko-angleške prevajalce. Niso mozesovsko dovršene, svete in nedotakljive. Da bi usmerjale vse prevajalčeve žitje in bitje, ni govora! So le osamele puščice na nekatere zagrizene predstavnike iz rodu »peccatum translatoris«, namočene v strup pristnih primerov, ki v zadnjem času senčijo slovensko nebo.

Toda to niso prave zapovedi, so le jezikovni popravki in priporočila. Mojzesov navdih samo zlorabljam, kot ga zlorabljajo danes za vsakim vogalom (10 zapovedi za šoferje, 10 zapovedi za vitko linijo, 10 zapovedi za pravilno obuvanje čevljev, itd.). Oblika mi je potrebna kot krožnik za juho, da se ne razlije, toda za juho ostane krožnik drugotnega pomena.

S temi opravičili in z upanjem, da cilj posvečuje sredstvo, želim spregovoriti odprtim srcem, kot je v Mostovih februarja 1971 spregovorila Madeleine Duff v svojem spisu Notes on Errors of Word Order and Vocabulary in Slovene-English Translation. To je ena redkih odkritih besed o vrednosti našega prevajanja, in tako koristna, da nam je še vedno živo potrebna.

Moj spis je sicer širši, a ostaja bolj na površju. Opozarja na formalne zadeve, ki so lažje učljive kot pretanjene zanke besednega reda in pomenski odtenki besedišča, s katerimi se ukvarja Madeleine Duff, a so kdo ve zakaj ušle zornemu kotu slovenskega prevajalca. Ali pa so tudi v resnici še bele neraziskane lise v slovensko-angleškem jezikovnem razmerju.

Pri nabiranju gradiva sem se oprl na »predstavljalna besedila«, to so tista, ki jih tiskamo pri nas z namenom, da bi tujcem predstavljala našo domovino (ali kak njen del). Naslovov besedil iz razumljivih razlogov ne navajam, razen če je to za razumevanje problematike pomembno.

Zgledi so za lažje razvedanje oštevilčeni. Kjer je potrebno, navajam izvirnik, sicer analiziram le angleški prevod. Prevodi (ali navedki), ki so dvomljivi, so opremljeni z vprašajem na začetku (ali dvema ali tremi, če je dvomljivost močnejša); tisti, ki so brez pridržka narobe, pa so opremljeni z zvezdico (ali dvema, če gre za vpijoč zdrslija).

Okrajšava *Corr.* pomeni »priporočljiv popravek«. V oklepaju je ali uvod v obravnavani problem ali razlaga.

1. SPOŠTUJ SLOVNIČNE ZAKONITOSTI!

a) Glagolski časi

(Ne pozabimo na present perfect tense!)

1. Od leta 1919 nosi dom ime po pionirju slovenskega in evropskega alpinizma Valentinu Staniču (1774–1847).

** From 1919 the lodge carries the name of the pioneer of Slovene and European alpinism Valentin Stanič.

Corr. Since 1919 the hut has been named after (/has borne the name of) a pioneer of Slovene and European alpinism, Valentin Stanič.

b) Členi

2. * A short way before the Vodnik Hut appears a classical and often photographed vista of the south face of Triglav.

Corr. ... appears the classical ...

(Pogled na Triglav, ki se razkrije s tistega mesta, je enkratni (unique!). To poudarja beseda »classical«. Kako bi mogel tu stati nedoločni člen, ki bi absurdno namigoval, da je z enega mesta mogočih več »klasičnih« pogledov na isto stvar! – Nasprotno pa mora pri 1. zgledu zgoraj imeti »pioneer« nedoločni člen, ker Stanič ni bil edini, pač pa eden v večjem številu.)

3. ? The lodge stands on the Planina na Kraju, and is a converted Austrian barracks. Planina na Kraju was an important military base during W. W. I.

Corr. ... The Planina na Kraju was ...

(Res ni dognano, katera slovenska zemljepisna imena se rabijo z določnim členom, vendar je treba vsaj v istem besedilu zapisovati dosledno. – V angleščini je mogoče zaslediti težnjo, da pri tujih imenih uporablja določni člen, četudi ga pri domačih za istovrstno ali podobno stvar ne uporablja. Na tem spoznanju temelji priporočilo za naš popravek.)

c) Besedni red (in "there ...")

4. ? A short way before the Vodnik Hut appears the classical and often photographed vista of Triglav.

Corr. ... there appears ...

ali: ... before the Vodnik Hut the classical vista of Triglav appears. (/comes into view.)

(Navedek spada v kategorijo stavkov, katerih glagole označujejo slovnice kot "verbs of existence or appearing on the scene" ali "verbs of general presentative meaning" (Quirk). Ti stavki imajo lahko prav tak besedni red, kot ga ima naš navedek, ki bi po pravilu torej moral biti sprejemljiv brez pridržka. Mnogi domači govorci vseeno odklanjajo to obliko in priporočajo predlagani popravek.)

č) **Skladnost osebka s povedkom**

5. Osnova za njihovo gozdarsko dejavnost **so** tako imenovani komercialni gozdovi.

* The basis of their forestry activities are the so-called commercial forests,

Corr. The basis ... is the ... forests.

6. Dvoživke so razred vretenčarjev, ki je življensko vezan na vodo.

* Amphibians is a class of water-bound vertebrates.

Corr. Amphibians are ...

(Pri 5. zgledu gre za tale razloček med slovenščino in angleščino: v slovenščini se ujemata glagol (povedek) in povedkovni samostalni, ki mu sledi; kot da slovenski govorec sluti povedkovni samostalni v množini in njemu na ljubo že vnaprej postavi glagol (povedek) v množinsko obliko.

V angleščini pa se morata strogo ujemati le osebki in povedek.

Ker je v našem primeru osebki v ednini (*basis*), mora biti tudi glagol v ednini (*is*). – Pri 6. zgledu pa je prevajalec seveda pretiraval; v zavesti znanja je preveč pogumno zajahal pravilo in padel čez na drugo stran. Toda lahko bi se mirne duše dal voditi slovenščini, ki sicer res ni dosledna glede na angleško pravilo, je pa dosledna v rabi oblike *so*, če je vsaj eden od samostalnikov levo ali desno v množini.)

d) **–ly – prislov ali pridevnik?**

7. Ob robu Polhograjskih Dolomitov nas predvsem prijazno vabi na obisk lepa travnata piramida ...

* At the fringe of the Polhov Gradec Dolomites we are first friendly invited to a visit of a pyramid ...

Corr. ... cordially invited ...

(Friendly je pač vedno pridevnik in ne more modificirati glagola. – Sicer pa tudi *cordially* ni salomonska rešitev. Stavek kot celota ni angleško uglasen in temeljitejša pretvorba pomete tudi s tem:.)

Corr. 2: On the fringe of the ... Dolomites, a lovely grassy summit beckons the visitor invitingly.

ali: On the fringe ... stands a grassy, cone-shaped hill offering a friendly invitation to visit these parts.

(Prvemu prevodu je treba zameriti zlasti napačno rabo predlogov. Za *visit* pride *to*, in ne vem, če stavek *we are invited to a visit of a pyramid* ne pome-

ni nekaj precej nasprotnega od tega, kar naj bi; pomeni namreč lahko, da pride nekam na obisk (neka) piramida, in da smo mi povabljeni zraven kot gostje.)

2. **SPOŠTUJ PRAVOPISNE ZAKONITOSTI!**a) **Vejica**

8. (Osnovno pravilo za rabo vejice se glasi: brezpogojno jo je treba vstaviti, kadar je od nje odvisen pomen obvestila. – Spomnimo se zgodbe o aristokratu in njegovem zastopniku na dražbi slik. Neka čudovita Rembrandtova podoba je bila neznanstveno draga in zastopnik, ki je bil zaradi cene močno v škripcih, je brž poslal gospodu telegram z vprašanjem, ali naj jo vseeno kupi. Brzjavni odgovor se je glasil: NO PRICE TOO HIGH. Zastopnik jo je kupil – in bil okregan. Na pošti so za NO izpustili vejico! Zaradi ene same zanemarljive vejice je dobilo obvestilo ravno nasproten pomen.

Znanstveno-tehniško prevajanje resda ponavadi ni takole anekdotično, lahko pa tako postane, če so nam vejice deveta skrb.)

9. A short way before the Vodnik Hut when the trail swings around the SW ridge of Tosc appears the classical and often photographed vista of the south face of Triglav.

(Navedek je pravilen tudi brez vejic. Ker pa je dolg in zapleten, bralcu zelo pomagamo, če jih postavimo pred *when* in za *Tosc*; konec koncev je vrinjeni stavek – med *when* in *Tosc* – vzporedljiv z "non--defining relative clauses". Bralcu pomagamo tudi, če pred *appears* postavimo *there*; glej 4. zgled.

Res je pa tudi, da je bil navedek v surovem stanju, v kakršnem je bil najden »na terenu« (glej 46), zaradi gostobesednosti še znatno bolj zapleten in je še bolj klical vejice na pomoč.)

10. At the head of the Velska dolina is a turn-off for Dolič and from the top of Hribarice a side trip to Kanjavec can be made.

(Tudi ta navedek je brez vejice popolnoma pravilen. Toda *and* tukaj ni strogo »dodajalni« ali »naštevni«, ker ne navezuje istorodnega podatka (kakršen bi bil, recimo, »a turn-off for Dolič and one for Planika« ali v preprostih domačih primerih »apples and pears«, »to fetch and carry«), marveč je »ohlapno vezalni« in uvaja docela drugorodni podatek, ki je zapisan kot cel stavek (ta bi morda lahko stal tudi kje drugje v besedilu kot samostojna poved). Zato je tudi tu in pred vsakim »ohlapnim« *and* (glej tudi 3) bralcu zelo olajšamo, če pred njim stoji vejica.

Pri klasičnem zgledu »He sold his car and his wife was angry« se šele pri besedah *was angry* zavemo, da ni prodal tudi žene, in morda moramo iti nazaj popravljat vtis ter pred *and* narediti premor, ki bi ga bili naredili že prej, če bi bila tam vejica. Četudi je vejica na tem mestu po pravilu neobvezna (»optional«), pa jo je vendar pametno vstaviti, ker lahko opustitev bralca za hip zavede ali »It puts the reader on the wrong scent«, kot piše Fowler.)

Podobno tudi:

The ancestors of man were a species of man-like apes living on the steppes, and now extinct.

Chamois mating occurs in November, and gestation lasts six months.

11. (Naj nikogar ne zapelje slovenska raba, ki pred odvisnim stavkom zahteva vejico; pred *that*, ki pomeni *ki* ali *da*, ne more stati vejica, razen če ne pride tja iz čisto drugih razlogov:

* It has been found, that man-like apes . . .

It has been found, as T. de Chardin claims in one of his books, that man-like apes . . .

Nasprotno pa je vejica umestna med odvisnim in glavnim stavkom, kadar stoji odvisni stavek pred glavnim:

Although he might well be classed as a nominalist, his nominalism was of an entirely new order.

Svoja pravila imajo tudi oziralni stavki, kot je razloženo v vsaki dobri slovnici.)

(Glej tudi 1. zgled, kjer mora drugače kot v slovenščini stati pred imenom Valentin Stanič vejica).

b) Velika začetnica

12. at the time of the greatest peasant uprisings, the * reformation had taken hold of Slovenia . . .

Corr. . . . the Reformation . . .

(Enkratne (unique!) civilizacijske, kulturne, zgodovinske, umetnostne, politične, verske ipd. zadeve (gibanja, dogodke, vojne, dobe, umetniške struje) pišemo z veliko začetnico. Ker gre hkrati za specifično rabo, imajo določni člen (če ni iz kakih drugih razlogov kako drugače urejeno). Dodatni primeri:

the Protestant Reformation, the Age of Rationalism, the Early Stone Age, the Late Iron Age, Ljubljana – the host city of the Congress (mišljen je kongres leta 1821), the Renaissance, the First/Second World War, World War I/II, the National Liberation War, the Communist Party (of Yugoslavia), the

League of Communists of Yugoslavia, the Slovene Popular Party (Slovenska ljudska stranka), the Socialist Alliance of the Working People, the Nativity, the Crucifixion, the Resurrection.

Ti nazivi brez dvoma prehajajo v kategorijo lastnih imen. Pač pa je potrebna mala začetnica, kadar ohranjajo občni pomen.)

13. * The general Rudolf Maister's monument . . .

Corr. General R. Maister's monument (*ali* the General R. Maister monument *ali* a/the monument to General R. M. *ali* a/the monument dedicated to/showing General R. M.).

(Nazive (titles), ki jim sledi lastno ime, pišemo z veliko začetnico. Sem spadajo zlasti državniški, plemiški, akademski in cerkveni nazivi in vojaški čini:

President Tito, Chancellor Kreisky, King John, Queen Elizabeth, Prince Charles, Princess Ann, King Alexander, Queen Marija, Kaiser Joseph II., Kaiserin Maria Theresa, Duke Karl, Doctor Pottočnik, (Associate) Professor Klemenčič, Marshal Tito, Colonel Golobradič, Admiral Mamula, Lieutenant Maglaj, Private Smith, Bishop Jeglič, Abbot Nadrah, Chaplain Golobočnik, Father (Marjan) Nudorfer.

Pri tem je pomembno vedeti:

1. Zveza naziva in lastnega imena nima določenega člena.

2. Nekateri nazivi so krajevno pogojeni: nazive kaiser, czar, infant, sultan, dauphin rabimo, kadar govorimo o deželi, kjer so doma; za opis slovenske zgodovine je (žal) beseda *kaiser* pomembna, akoravno jo lahko nadomestimo z bolj splošno *emperor* (Emperor Franz Joseph, Empress Maria Theresa).

3. Slovenske zveze, kakršne so (*tov.*) *dekan Šumi*, *rektor Kristan*, *minister Korošec*, *direktor Hafner*, niso direktno prevedljive po vzoru *General Maister*, marveč jih prevajamo takole:

the Dean, Mr./Dr./Prof. Šumi,
the Rector, Dr. Kristan,
the Minister (of the Interior), Dr. Korošec,
the Foreign Secretary, Mr. Raif Dizdarevič,
the Director/the Manager, Mr. Hafner.

(V novinarskem jeziku tudi *Foreign Secretary R. D.*, *Director Hafner*, po vzorcu *Prime Minister Thatcher*, *Foreign Secretary Geoffrey Howe*.)

Pri tem se je vredno spomniti, da besede *vicar*, *rector*, *dean* po jezikovni plati bržkone ne

veljajo za nazive; in da v protestantskih skupnostih pomenijo nekaj bistveno drugega.

4. Naziv brez lastnega imena, a v zvezi z določeno osebo, rabimo z določnim členom (razen v predikatni poziciji) in jih pišemo z veliko začetnico:

The President decided . . .

In 1980 Ronald Reagan was elected President.

Navidez vzporedne zveze so:

(the) poet/dramatist/writer/essayist/archeologist/politician/guide/engineer/priest/farmer/physician/surgeon/physicist/mathematician Jure Presetnik.

Naštete besede ne veljajo za nazive, temveč za poklice, pred lastnim imenom jih pišemo z malo začetnico in praviloma bi taka zveza morala imeti določni člen. Vendar določni člen v teh primerih vedno bolj opuščajo, zlasti v novinarskih besedilih, mogoče pod vplivom zgoraj navedenih zvez. V standardni angleščini bomo vseeno pisali takole:

a monument to the historian Valvasor,
commemorating the poet Valentin Vodnik,
the works of the translator Anton Sovre,
the Potočka zijalka, where the archeologist Srečko Brodar . . .

the innovations of the engineer Tomaž Brajdič,
the farmer Srečko Medveš.)

14. ? Vodnik hut

Corr. Vodnik Hut

(Slovenska zemljepisna imena vključujemo v angleška besedila bodisi nespremenjena bodisi (delno) poangleščena in/ali prevedena. V prvem primeru se ravna po slovenskem pravopisu (Velska dolina, Postojnska jama, Ljubljansko barje, Ljubljanski dnevnik, Črni Vrh), v drugem primeru pa se prevedeni del ravna po angleškem (Vodnikova koča – Vodnik Hut, Postojna Cave, Ljubljana Marshes, Ljubljana Daily). Včasih je treba ločiti, ali gre za prevod ali opis:

a) the Savinja Valley (to je prevod imena *Savinjska dolina*),

b) the Planica valley, the valley of Trenta (to je reliefni opis Planice in Trente, ki v izvirnem slovenskem poimenovanju nimata besede *dolina* kot nujni sestavni del imena.)

c) Apostrof

15. Kluzijev svišč – Clusius' Gentian.

Zoisova/Cojzova zvončnica – Zois' Bellflower
Tudi: Clusius Gentian, Zois Bellflower (brez apostrofa).

(Ker lastni imeni ne izražata lastnine, marveč

vrsto (rož), in se tudi končujeta na -s, je možno in smiselno opustiti apostrof, in to po analogiji z *Judas kiss* (Judežev poljub). Drugod je apostrof v rabi: Scheuchzer's Bellflower, St. Bernard's Lily, Buxbaum's Speedwell, lahko pa seveda tudi Venus' Looking Glass.

Imena rož pišemo v (poljudnih) znanstvenih besedilih z veliko začetnico, po analogiji z zgledi pri 12.)

č) Delitev besed

16. * hel-pless, * chil-dren, * whi-le,
* outstan-ding, * cha-racter, * ance-stor,
* revi-ews, * pu-blishing, * publis-hed,
* acti-vity, * re-levant, * qu-otes, * de-aling.

Corr. help-less, child-ren, while,
outstand-ing, char-acter, ances-tor, re-views,
pub-lishing, pub-lished, activ-ity, rel-evant,
quotes, deal-ing.

(Delitev besed je najočitnejše površinsko znamenje, da je bilo angleško besedilo natisnjeno v Sloveniji. Napačne delitve pa ni kriv stavec, marveč korektor; korektorsko delo pa po pravilu opravi prevajalec sam.

Nemogoče je, da bi na tem mestu naštel in ponažil pravila za delitev angleških besed. Omenim naj le najbolj vpijoča:

1. dēli čim manj, ker delitev besed ni v duhu angleščine; (na tistih štirih straneh, kjer sem izpisal zgornje besede, je kar 57 (!) razdeljenih besed – število, ki že samo po sebi kaže na tujčevski odnos do angleščine; nekatere delitve so seveda tudi pravilne, pač po pregovoru o zrnu in slepi kuri, zato pa druge, kot tožijo domači govorci, kazijo besede do nespoznavnosti (npr. * ance-stor);

2. ne deli enozložnih (po izgovorjavi!) besed;

3. zloženske razdeli po zloženskem šivu; še zlasti, če zloženko pišemo z vezajem, ker drugače dobiš v eni besedi dva vezaja;

4. večzložne besede razdeli po pravilu o odprtih in zaprtih zlogih;

5. ker pa četrto pravilo ni dosledno izvedljivo in je vrh tega za Slovenca tako in tako kočljivo (žal pa je ravno srž razlike med angleščino in slovenščino), POGLEJ V HORNBYJEV ALI LONGMANOV SLOVAR!

3. SPOŠTUJ IDIOMATSKE ZAKONITOSTI!

a) Predlogi

17. * . . . arrive to a gorge

Corr. . . . arrive at . . .

(Predložna idiomatika spada k osnovnemu jezikovnemu znanju. Na tem mestu je ni mogoče obširneje obravnavati. O njej govori nepregledna vrsta

priročnikov.)

b) Besedišče

18. a) ? The lodge carries the name of Valentin Stanič.

Corr. The hut bears the name/is named after ...

b) * Voluminous books descant the beauties of our Alps ...

Corr. (?Voluminous books/) Weighty tomes extoll (/celebrate) the beauty of (?our/) the Slovene Alps ...

(Tudi vokabularna idiomatika spada k osnovnemu jezikovnemu znanju. Če tega ni, nam zadnji odtenek pomena ali konotacijo da pač dober slovar ali domači govorec.)

19. a) ?? the between-the-two-wars period

Corr. the interwar period

b) učna pot (na Šmarni gori)

* teaching path – Corr. nature trail

(Tehničnih terminov, kamor spada *učna pot* – a tudi *medvojno obdobje* ni daleč stran – sicer ne štejemo med idiome, vendar so za prevajanje ravno tako žilavi in ne dovoljujejo nobenih svojevoljnosti ali »logičnega« sklepanja. Če jih ni v slovarju, pojdi k tistemu, ki zna, ne k tistemu, ki ugiba!)

c) Členi

20. Reče se *ON TOP OF Triglav*, toda *FROM THE TOP OF Triglav*. (Veliko rabe člena je idiomatične in se je je kot take treba naučiti na pamet.)

21. a) * ... hoping for a fine weather the following day

Corr. ... hoping for fine weather ...

b) * It is visible from great distance ...

Corr. ... from a great distance/from quite a distance

(So samostalniki, ki v nobenem primeru ne morejo imeti pred seboj nedoločnega člena: *weather, progress, luck, fun, news, advice, furniture, information*. So drugi, ki jih lahko prištejemo v isto neštevno kategorijo, a imajo v nekaterih zvezah nedoločni člen, ne da bi zato zapustili svojo kategorijo ali se pojavljali v množini. Če njihove rabe ne poznamo dobro in je ne razlikujemo, jih lahko glede nedoločnega člena medsebojno kontaminiramo. – Dokler te idiomatike ne obvladamo, je brezpogojno nujno, da se zatekamo k

domačemu govorcu angleščine ali vsaj k Hornbyjevemu in/ali Longmanovemu slovarju; v slednjem glej tudi str. XXX spodaj.)

22. * at the height of 50 metres

Corr. at a height of 50 metres

(Kljub vsem jezikovnim in vsebinskim opredelitvam vztraja v tej zvezi *height* pri nedoločnem členu. Podobno še:

at a distance of 3 miles,

at a depth of 375 metres,

at a speed of 60 km per hour (toda: at the speed of sound),

an eagle with a wingspan of 2.5 m,

the female gives birth to a maximum of two live offspring,

the ascent from Bovec to Krn lasts a total of 9 to 10 hours,

Ljubljana has a population of 302,020.

Zdi se, da raba niha v primerih:

Here the timberline does not usually exceed an/the altitude of 1,600 m.

Triglav does not even reach an/the altitude of 3,000 m.

Stavka res nista mojstrska (vse skupaj se da povedati preprosteje: The timberline does not exceed 1,600 m; Triglav is not even 3,000 m high), vseeno pa kažeta na spolzki jezikovni problem, ki si ga ne znamo razložiti.

Morda vpliva na rabo predložna zveza pred zadevnim samostalnikom; v tem primeru ima samostalnik namreč vedno nedoločni člen. Če pa je pred samostalnikom goli glagol, raba niha (kar spet ne velja za šesti primer zgoraj: »lasts a total of ...«), vendar ni jasno, kdaj in zakaj.

Oglejmo si še naslednje primere:

Chamois mating occurs in November, with a gestation period of 6 months.

Chamois mating occurs in November, with the gestation period lasting 6 months.

(Chamois mating occurs in November, and gestation lasts 6 months.)

Očitno je, da na rabo členov pred *gesta-tion* vpliva zgolj formalna idiomatika, to je oblikovanost stavkov, in ne vsebinsko sporočilo, ki je v vseh primerih isto. – Slogovna vrednost pa seveda ni ista (najbolj naraven je stavek v oklepaju), in od tod verjetno pri okornih formulacijah jezikovne težave. (So nizko frekventne, v jeziku se ne obrusijo in ne ustalijo.)

23. (Opazujmo, kako se glede določnega člena vedejo pridevniki presežniki v povedkovni rabi (>predicative superlatives«)!

a) The waters of Lake Bohinj are lowest in February.

b) Karst potholes are most common around Prehodavci and Hribarice.

c) Among the shrubs, honeysuckle shrubs are the most common.

č) The lowest part of the limestone pavement is the most weathered.

d) Najmočnejše je bilo sirilo, če so želodček narezali kot tobak ...

? Rennet was the strongest if the stomach was cut up into strings like tobacco ...

Corr. The rennet was strongest ...

(*Prvo pravilo:* Pridevniki presežniki v povedkovni rabi nimajo člena. – Glede na drugo pravilo lahko tudi rečemo, da se stvar, na katero se presežnik nanaša, primerja sama s sabo ob drugem času ali na drugem kraju; presežnik tedaj izraža le najvišjo stopnjo pridevniške lastnosti, ki jo tista stvar ali oseba doseže ob drugem času ali na drugem kraju.)

Drugo pravilo: Kadar pa sobesedilo namiguje na primerjanje (z drugimi podobnimi ali istovrstnimi stvarmi) in kaže, da presežnik prekaša vse drugo, kar je navedeno ali implicirano v bližnjem kontekstu, dobi pridevnikov povedkovni presežnik določni člen.)

To si lahko ponazorimo s preprostim zgledom:

1. The King was happiest in the hunting grounds.

(Kralj je bil najbolj vesel/zadovoljen, kadar je bil v loviščih.)

2. The King was the happiest in the hunting grounds.

(Kralj je bil od vseh, ki so bili v lovišču, najbolj vesel.)

V luči tega spoznanja lahko še enkrat preverimo gornjih pet zgledov.)

24. (V nasprotju s pridevnikovimi so prislovovi presežniki (»adverb superlatives«) (na kateremkoli mestu v stavku) glede rabe člena nedoumljivo idiomatični.)

a) * Lake Bohinj contains the most water during the thawing period in May.

Corr. ... contains most water ...

b) Najbolj izstopajo tiste gore, ki imajo pobočja zelo strma.

Mountains with very steep slopes stand out the most.

c) The tree that reaches (the) highest is the beech.

(Zgleda b in c sta pravilna.)

25. (Oglejmo si še odličen zgled idiomatske rabe nedoločnega člena kot dokaz, da se tudi v naših prevodih najde pravo mojstrstvo!)

... nekako do nadmorske višine 1000 m, nato se temperature polagoma znižujejo in na 1520 m visoki Komni znaša najvišja znana temperatura še 26,2 °C, na Kredarici (2515 m) pa komaj 18,8 °C.

Above this limit (about 1,000 m above sea level), the temperature decreases and at 1,520 m – the altitude of Komna – the highest known temperature is still a low 26.2 °C while on Kredarica (2,515 m), it is only 18.8 °C.

(Škoda le, da beseda *low* vsebinsko ne ustreza; moralo bi biti *high*, ki pa se slogovno ne prilega.)

č) Stilizacija

26. (Napis na urejenem počivališču.)

Ta prostor smo uredili za vaš počitek v narodnem parku. Prosimo vas, da zapustite prostor čist (odpadke odnesite s seboj!) in s tem pomagate ohranjati čisto okolje.

Uprava TNP

??? We have arranged this place for your rest. Please take all your refuse with you thus helping to preserve the environment clean.

TNP Administration

Corr. This is a picnic area (*ali* ... a rest area). Please leave it in the condition you would like to find it, and take all your litter with you. Help to preserve the environment.

TNP Managing Board

(Če tožimo, da neki prevod zveni slovensko, gre ponavadi za zgrešeno stilizacijo. – V našem primeru si prevajalec nikakor ne sme privoščiti zvestega prevajanja, ampak mora posneti tisto, kar je možno najti na podobnem javnem napisu nekje v Angliji ali Ameriki, pa naj izvirno slovensko sporočilo te besede vsebuje ali ne. (Izvirno slovensko besedilo je tako ali tako večinoma šibko.) Zlasti motijo subjektivni začetek (*We have arranged* ...), *refuse* namesto *litter* in zadnji stavek, ki mu *clean* ni potreben. (*Clean* is implicit in *preserve* – if we presume that a natural environment is clean until people mess it up.) – Drugače bi bilo seveda z glagolom *keep*; tu brez *clean* ne gre: *Help to keep the environment clean*.)

4. PREMOŠČAJ KONTRASTIVNE PREPADE!

a) Množina – ednina (in narobe)

27. a) Na Bovškem raste na takšnih meliščih korenikasta krvomočnica.

In the Bovec area this type of ?screes provide the habitat for the "cranesbill".

Corr. ... this type of scree provides ...

(Za izrazi »a/this/these/that/those type(s)/kind(s)/sort(s) of ...« stoji samostalnik brez člena v ednini, ne glede na (ne)števnost ali (ne)določnost in ne glede na to, kakšna je raba v slovenščini (kjer je pogosto množinski samostalnik).

Podobni primeri:

mite – any of several types of very small insect-like creature, often found in food,

viper – any of several types of small poisonous snake,

frog – any of several types of small hairless tailless animal that live in water and on land, have long back legs, and make a deep rough sound.

(Glagol je tu v množini zaradi množinskega samostalnika types.)

Vendar to ni dosledno. Longman, iz katerega so pravkar navedeni primeri, ima tudi:

vulture – any of several types of large ugly tropical birds,

eagle – any of various types of very large strong meat-eating birds,

titmouse – any of several types of small European birds.

Drugačna raba (npr. *these* type of screes; she was sort of a blonde) pripada bodisi substandardni bodisi pogovorni angleščini. Glede tega in glede razlike v pomenu v nekaterih primerih glej Longmanov slovar, geslo **kind** – USAGE!

Dodatni primeri:

a special kind of scarecrow,

members of a species of large cat,

he managed to get the job of subeditor,

he rose to the rank of colonel.

V hvalilnih in zmerjalnih zvezah ima samostalnik, ki sledi predlogu *of*, vedno nedoločni člen:

a beast of a man (proti: that type of man), a beast of a job; a hell of a journey; that bull of a director; that angel of a woman; I'll kill that --- of a sergeant. (Hemingway.)

To bržkone zato, ker so ti izrazi (nizko) pogovorni.)

b) V 17. in 18. stoletju ...

In the 17th and 18th centuries ...

b) Sedanjik – past tense

28. (V zapisniku seje)

Tajnica obvesti prisotne ... – The secretary informed all present ...

Dr. V. vpraša, če ... – Dr. V. asked if ...

Predsednik razloži dr. V. ... – The chairman explained to Dr. V. ...

Dr. V. se ne strinja ... – Dr. V. *did* not agree ...

c) Pridevnik – samostalnik

29. Zaradi številnih lokvanjev je obala jezera posebej privlačna.

The abundance of lotuses makes the shore of the lake particularly attractive.

(Glej VESTNIK 1983, 2, str. 26–38. Vestnik izdaja Društvo za tuje jezike in književnosti SRS, ki ima sedež na Filozofski fakulteti v Ljubljani.)

č) Glagol – samostalnik

30. Prosimo, navedite, če *želite* ...

Please state your *preference* for ... (abstraktni samostalnik)

31. Večina žuželk ima krila in nekatere prav dobro *letijo*.

Insects are mostly winged, and some of them are very good *fliers*. (Ali tudi: some of them fly very well / fly a great deal.) (konkretni samostalnik.)

(Glej VESTNIK 1986, 1–2, str. 22–43.)

d) Primernik – osnovnik (in narobe)

32. a) Bil je rojen v *manjšem* podeželskem mestu severno od Ljubljane.

He was born in a *small* town to the north of Ljubljana.

b) *visoko* šolstvo – *higher* education.

e) Faux amis

33. Eventualno je sestanek lahko naslednji petek.

* Eventually the meeting can ...

Corr. The meeting can possibly be next Friday//Perhaps the meeting can be ...

(Glej MOSTOVI 1985, 2, str. 24–31.)

f) Pomanjševalnice

34. Hrani se tako, da izsesava ličinke žuželk, rakce, polže ...

It feeds by sucking on the larvae of insects, *small crabs, snails* . . .

(Če ni drugače urejeno, prevajamo v znanstveno-tehniških besedilih slovensko pomanjševalnico s *small* – medtem ko v leposlovnih besedilih uporabljamo tudi *little*.

Drugače je pri besedah *jeziček* – *uvula*, *jajčece* – *ovum*, *jaslice* – *crib*, ki so čisti tehnični termini in jih moramo terminološko ustrezno prevajati ne glede na to, ali ima termin v izvirnem jeziku obliko pomanjševalnice ali ne. – Oblika pomanjševalnice v teh primerih sploh ne šteje. Izvedenke so pomensko tako odmaknjene od osnove, da so docela osamosvojene, kar je razvidno tudi iz dejstva, da lahko sprejemo pridevnik »velik«.)

g) »Rad«

35. Medvedi–klateži se radi lotijo drobnice in tudi govedi.

Errant bears *do not hesitate* to attack sheep or goats as well as cattle.

(V tehničnem jeziku ne pomeni slovenski »rad« nič drugega kot običajnost ali ponavljanje ter je treba zanj poiskati ustrezen prevod. – Ta pomen ima pogosto tudi v vsakdanjem pogovornem jeziku.)

Podobni primeri:

Steklo se rado razbije.

Glass breaks easily. // Glass is brittle. –

Ponavadi se ravno pred odhodom rado zatakne.

Things usually go wrong just when you want to leave.

h) Prislovno določilo – osebek

36. V 10.000 letih holocena sta kraška korozija in mehanično razpadanje zgornjo plast površja že močno preoblikovala in jo znižala.

The 10,000 years of karst solution (/erosion) and mechanical weathering during the Holocene period have drastically reshaped and lowered the surface layer of rock.

Poleg enakovrednega:

During the 10,000 years of the Holocene (period), k.s. and m.w. have drastically . . .

(Mnoga slovenska prislovna določila se naravno podajo v angleškem stavku kot osebk. Glej Dana Blagajne, K prevajanju slovenskih prislovnih določil v angleščino, MOSTOVI, 1971, februar, 8–10.

Vladimir Ivir v svoji knjigi TEORIJA I TEHNIKA

PREVOĐENJA (II. godina) na straneh 11–12 razpravlja, da je treba še ugotoviti, kdaj se prevaja tako in kdaj drugače. Npr. lokativ v stavku

V kovčku je nosil vse svoje premoženje
se prevede s predložno zvezo

In the suitcase he carried all his belongings.

Toda lokativ v neosebne stavku

V tem kovčku lahko nosite vse, kar rabite na poti

(V ta kovček se lahko zloži vse, kar človek rabi na poti)

se lahko prevede z nominativom (tako da prislovno določilo kraja postane osebek):

This suitcase will carry everything that one needs on a journey,
vrh tega pa se lahko prevede tudi s predložno zvezo:

In this suitcase one can carry everything that one needs on a journey.

Stvar je take narave, da kliče po temeljitejši raziskavi.)

i) Predlog – deležnik + predlog

37. Dragulji iz kraljevih grobov v Uru

Jewellery found in the royal graves at Ur

(V angleščini se predlog pogosto okrepi z ustreznim deležnikom, ki daje slutiti, kot da gre za okrajšan oziralni odvisnik. – Dodatni primeri:

gostilna ob cesti –

an inn standing/situated by the roadside,

majhen dedec s šajkačo na glavi –

a short fellow with a soldier's cap perched on his head.

The pastoral homesteads on sheep and goat pastures differ from those intended for other types of animals by the insignificant number of buildings.

V slovenščini včasih predloga ni, ostane samo rodilnik:

Morfogrami so arhitektonski prevodi idej Prešerna, Cankarja, Župančiča in iz druge evropske literature.

The morphograms testify to an architectural rendering of themes and ideas found in P., C., Ž., or else in European literature.

Tudi v angleščini včasih predloga ni, ostane samo deležnik:

pravila o sosledju časov –

rules governing the sequence of tenses

j) Slovenske končnice

38. Grofje Attemsi

??? the Attemsi counts –

Corr. the Counts of Attems

(Res ni raziskano, katere slovenske končnice in v katerih zvezah se v angleščini ohranijo, vendar je kljub temu malo verjetno, da bi se ohranila slovenska končnica pri tujih imenih. To bi pomenilo, da bi sprejemali Angleži tuja imena (v našem primeru nemška) prek slovenskega posredništva. Le zakaj jih ne bi vzeli naravnost iz izvirnika?)

5. PREVAJAJ VSEBINSKO PRAVILNO!

39. ... naprej pa sledimo široki in izredno razgledni poti okrog Tosca do Vodnikove koč.

We continue on our way by a wide trail offering a sweeping view *from the Tosc range to the Vodnik hut.

Corr. ... by a wide and exceptionally panoramic trail around Tosc and as far as the Vodnik Hut (/trail which swings around Tosc to the Vodnik Hut).

(To je vsebinska napaka, ki je domači govorci, če se k njemu zatečemo po pomoč, ne more popraviti. Ta namreč redno popravlja samo jezikovno plat, ki pa je v našem primeru v redu. Za vsebinsko stran vselej odgovarja prevajalec. Zato nima smisla že vnaprej zamašiti usta morebitnim oporečnikom, češ; prevod je »stoprocenten«, saj ga je preveril domači govorci. – Isto velja za naslednji primer.)

40. Nemški gorniki so se organizirali leta 1874 v Nemško-avstrijsko planinsko društvo – DÖAV. Njihove sekcije, *kranjska*, tržaška in *beljaška*, so v Julijcih urejevale poti in postavljale planinske postojanke.

In 1874, German mountain enthusiasts organized a German-Austrian alpine society called D.u.Oe.A.V. Their branches in **Kranj*, Trieste, and **Bled* maintained the trails and built mountain huts in the Julian Alps.

Corr. ... Their branches in *Carniola* (ali *Ljubljana*, ker je bil tu sedež sekcije), Trieste and *Villach* (in malenkosten jezikovni popravek v nadaljevanju: marked paths and built mountain huts) ...

6. PREVAJAJ DOSLEDNO!

41. (Samo dvajset vrstic narazen najdemo v istem angleškem besedilu različne zapise za isto stvar.)

? 1. Krnska Škrbina, 2. Krn notch, 3. Krnska

škrbina – a cut between Krn and Batognica, 4. Krn skrbina, 5. Krn škrbina.

(Predlagam, da se prva navedba v besedilu glasi *the Krnska škrbina* (*Krn Notch*), v nadaljevanju pa *the Krnska škrbina* – in nič drugega!)

42. ? : Bohinj lake, 3. Bohinj Lake, 3. the Lake of Bohinj, 4. the lake of Bohinj.

(Vse to je sicer (verjetno) sprejemljivo (in v posebno domoljubnih besedilih najbrž tudi »the Bohinjsko jezero«) – samo ne vsa zmešnjava na kupu v istem besedilu. Najbolje pa je, če vsi sprejememo in dosledno pišemo *Lake Bohinj*, in podobno *Lake Bled*, *Lake Cerknica*, *Lake Negova*, *Lake Krn*, *Lake Zbilje*.

Naloga, da ustavimo angleške prevode slovenskih imenskih zvez (tistih pač, ki se, vsaj delno, prevajajo), pripada ravno slovenskim prevajalcem. Da bi ta cilj dosegli, moramo prevode uzakoniti in se jih držati. Dokler pa bo seveda vsak prevajalec delal po svoje in celo v istem besedilu uporabljal različne možnosti, cilja ne bomo dosegli. – Tej sorodno tematiko najdemo v VESTNIKU 1985, 1, 1–22, in 1985, 2, 8–31.

43. (Tudi člene je treba rabiti ali opuščati dosledno; glej 3. zgled!)

44. Naše bralno občestvo je zvedelo za *umetniška dela* Feliciano Ropsa, Fransa Masereela in Williama Hogartha, kot tudi za *stvaritve* Francisca Goya, Honoréja Daumiera in Van Gogha iz prejšnjih obdobj.

? Our readers learned about the *works of art* of F. R., F. M. and W. H. as well as of the *creations* of F. G., H. D. and V. G. in earlier periods.

Corr. ... learned about *works of art* produced by F. R., F. M. and W. H. as well as those made by F. G. ...

(Ne menjaj besed za oznako iste stvari, ker drugače bralec ne bo vedel (takoj), ali je v resnici mišljena ista stvar. V slovenščini radi navajamo sopomenke – v našem primeru *stvaritve* za *umetniška dela* – ker sodimo, da kažejo na bogastvo jezika in piševo spretnost, angleščina kot premočrtni jezik pa za poponoma istovetne stvari – v našem primeru gre slej ko prej za slike – tega ne ljubi. Seveda tudi ponavljanja istih besed ne ljubi, zato se izmaže s kako nadomestno besedo, v našem primeru z *those*. – Glede »nadomestnega that/(those)« glej VESTNIK 1984, 1–2, 20–38; glede *produced by* in *made by* v našem popravku pa glej zgled 37.)

7. OGIBAJ SE GOSTOBESEDJA,

četudi te izvirnik zavaja k temu!

V angleščini velja jasno in jedrnatno izražanje še vedno za odliko, drugače kot v slovenščini, kjer smo ga po »briljantno« uspeli šolskih reformah revolucionarno odpravili na vseh razumniških ravneh. Zavržimo skušnjava, da bi se v angleščini spustili na slaboumne (pred)osnovnošolske formulacije, četudi moramo zaradi tega izvirnik kar temeljito predelati! Naj raje naročnik primakne nekaj odstotkov k honorarju!

45. Čez preval Čez Dol pridemo po lepo speljani mulatieri do Zasavske koče na Prehodavcih. S Prehodavcev se spustimo v Dolino Triglavskih jezer in gremo po najbolj dragocenem in najbolj občutljivem delu Triglavskega narodnega parka.

?We reach Zasavska hut on Prehodavci by a well-designed mule track over the Čez Dol pass. We descend into the Triglav Lakes Valley from Prehodavci and walk through the most precious and delicate part of TNP.

(V starih »zaostalih« časih so rekli, da se dvakrat v mlino pove. V današnjih »naprednih« pa avtor in prevajalec brez sramu ponavlja *Prehodavce*, avtor dvakrat zapovrstjo zatrobi *najbolj* (kot da je na zboru naravovarstvenih aktivistov, ki jih je treba indoktrinirati), z glagoloma *se spustimo* in *gremo* zapelje prevajalca v ohlapno malopomensko gostobesedje *We descend ... and walk ...* (kot da *walk* na tem mestu sploh kaj dopolnjuje *descend!*), nekaj šari z *občutljivim delom*, ki Slovincu, če si drzne iz drugih virov slutiti kako ozadje (zgodovinsko, finančno, estetsko, geološko, botanično, pravno, politično??), morda še kaj pomeni, Angležu, ki na tistem kraju najde samo kruto golo kamnito puščavo, pa nič.

Tovrstna besedila (namreč vodniška) so seveda zmeraj neprimerno daljša kot naš zgled in je v njih podobnih ponavljanj veliko. Čisto, smiselno ali celo prijetno oblikovanje vodniških besedil ni lahko niti v materinem jeziku. Pisec naj se zaveda, da je treba važno stvar povedati na začetku in/ali na koncu stavka, ker sta ta dela najbolj poudarjena, in da so nosilci ključnih točk vprašanja: kam (gremo), kako (bomo tja prišli), kaj je tam in kaj bomo potem počeli?

Pri ohlapno in preobilno zbesedovanem navodi-

lu bralec/poslušalec ne ve, če ne bi vmes malo zadremal ali se kako drugače otepel besedne poplave, ki ga ovira in muči na poti do jedra sporočila. Predlagam popravek obeh besedil, tako izvirnika kot prevoda:)

Corr. Čez preval Čez Dol pridemo po lepo speljani mulatieri do Zasavske koče na Prehodavcih. Od tod se spustimo v Dolino Triglavskih jezer, najbolj dragoceni (in občutljivi?) del Triglavskega narodnega parka.

(To obliko naj bi imel prevajalec v mislih, preden pretopi besedilo v angleščino. Resnično je nujno, da najprej prevede izvirnik v neko drugo slovenščino (seveda samo v mislih, sproti), tako, ki je »očiščena«, bolj »premočrtna« in zato angleščini bližja. To je nekakšna vmesna stopnja, ki omogoča boljši prevod. Z njo se odtrga od »preslovenskega« izvirnika. V našem primeru da »počiščena« vmesna stopnja takole angleščino:)

Corr. A well-designed mule track leads via the Čez Dol pass to the hut Zasavska koča na Prehodavcih. From there we descend into the Triglav Lakes Valley, the most precious part of TNP.

46. ?A short way before Vodnik hut when the trail swings around the pronounced edge from the southern side of TOSC to its western flank appears a classical and often-photographed vista of Triglav's south side.

(Naporen stavek, ni kaj! A tak se je rodil že avtorju, in prevajalec ga ni niti malo prevzgojil. – Če poravnamo še spotakljive jezikovne grbine, ki seveda tudi mučijo bralca in mu meglijo pregled – glej 2, 4, 9, 14 – naj bi se prevod glasil:)

Corr. A short way before the Vodnik Hut, when the trail swings around the pronounced SW ridge of TOSC, there appears the classical and often photographed vista of the Triglav south face. (/of the south face of Triglav.)

(Ali ima svojo besedo zraven premajhno poznavanje stvari in od tod zatekanje v preveč dobeseden prevod, češ, nekaj bo že pomenilo?!)

47. ?The longer route swings right to the Uskovnica pasture. It continues from there over the Trstje pasture.

(Besedi *from there* sta odveč. Pametno pa je stavka združiti:)

ali: ...to (the) Uskovnica, continuing over ...

48. ?This exceptional location gives the amphitheatre of Zadnjica the appearance of one of the wildest and calmest parts of TNP.

(Zakaj location? Zakaj ne kratko:)

Corr. Thus the amphitheatre of Z. is given the exceptional appearance of one of the most rugged yet peaceful parts ...

(Glede popravkov v drugem delu stavka glej 11. zapoved.)

8. STILIZIRAJ ČIM MANJ »OSEBNO« (SUBJEKTIVNO) IN ČIM BOLJ »STVARNO« (OBJEKTIVNO)!

50. a) Naša zgodovina/literatura/
/znanost

?Our history/literature/science

corr. Slovene/(Yugoslav) history/literature/science

(V znanstveno-tehniški angleščini prevladuje težnja po stvarnem (objektivnem) do tolikšne mere, da izvečine ni več pravega prostora za subjektivne izraze kot *mi* in *naš*. (Glej tudi 26: ?*We have arranged* ...; toda pri 45 ostane *we descend* zaradi domačnosti stila.)

Medtem ko Slovenci docela naravno in za naše potrebe dovolj natančno uporabljamo *naš*, kot je zgoraj v navedku, pa Angleži sodijo, da *our* na tem mestu ni v duhu angleščine (»not in accordance with the spirit of the language«).

To sicer ne drži stoodstotno, ker v (zanosnem) domoljubnem besedilu tudi Anglež in Američan rečeta in zapišeta *our* (»our miners«, »our Republic«). Vendar je v stvarnem nečustvenem slogu razlika med jezikoma dovolj pomembna, da se moramo nanjo opozoriti.

Veljati bi moralo tudi nasprotno. Če Anglež (Američan) s svojega osebnega (domovinskega?) stališča govori in piše *English (American) history/literature/science*, bi morali to prevesti v slovenščino kot *naša zgodovina, etc.*, če nečemo vnašati v slovenščino angloameriških prvin; pri tem pa tokrat pomeni *naš* nekaj bistveno drugega kot zgoraj v navedku, pač v skladu z drugim vsebinskim izhodiščem.

Seveda običajno ne prevajamo tako, ker smo se navadili reči naravnost *angleška/ameriška zgodovina/itn.* Morda slutimo, da bi se *naš* lahko pomensko prilagajal izhodiščem v nedogled in da zato le ni tako enoumen in natančen, kot se zdi v izvirni

slovenščini. (*Naš*, se zdi, je rezerviran samo za *slovenski*. Le zakaj se ne domislamo, da bi ga tako prevajali v angleščino?))

b) Naša dežela je bogata z gozdovi.

?Our country is thickly wooded.

Corr. Slovenia is ...

(*Our country* ni angleška zveza. Angležu zbuja nejasna domoljubna namigovanja, ki pa v vsakem primeru gotovo niso umestna.)

51. (Poglejmo, kakšno široko paleto angleških refleksov lahko sproži slovenska zveza *pri nas*, kadar jo prevajamo s konkretno navedbo tega, kar je mišljeno!)

a) (v Sloveniji itn.) (here) in Slovenia/
/Yugoslavia/Gorenjska/Bohinj/Maribor/in
this country/ in this town/at the faculty, etc.

(kar je pač mišljeno in kot je smiselno glede na sobesedilo);

b) (na deželi) here in the country;

(v mestu) here in town;

c) (na vasi) in our village;

(doma) in the/our family;

(»ostani pri nas«) stay with us; stay in our house; stay here.

(Pri c se vtihotaplja v prevode *our* in *us*, ker se slog in vsebina nagibata v domačo prisrčnost. – Sicer pa navedki zgovorno kažejo, kako malo prostora je za *with us*, ki bi ga nekateri prevajalci radi banalno enostavno uveljavili v vseh primerih.)

52. Pot nas pelje mimo jezera Jasna (na zunanjo mejo TNP nas tu opozarja velika tabla) do mostu pod hotelom Erika (oznaka za notranje območje TNP).

?The route takes us past the lake Jasna, where we are reminded of the outer boundary of TNP, to the bridge below the Erika Hotel, where we notice the sign of the central area of TNP.

Corr. The route passes Lake Jasna, where there is a signpost marking the outer boundary of TNP, and in 10 minutes reaches the bridge below the Erika Hotel, where another signpost marks the central area of TNP.

(Osebnostni slog se resda najde v časopisnih turističnih koticčkih (»Namig tedna«, s predlogom za nedeljski izlet) in preprostih domačnostnih vodničkih. Toda širše sobesedilo, iz katerega je naš navedek, je formalno, zato naj bo tak tudi prevod: stvaren, objektivni, »materialističen«, skratka – angleški!)

53. (Narava stvari včasih zahteva obrnjeno zapoved: »osebno« v angleščini in »stvarno« v slovenščini. – Na primer pri opisovanju razgleda:)

... na levi Špik in Ponce ...

... Špik and the Poncas are to our/the left ...

54. I. (V tej zvezi se pogosto pojavlja vprašanje trpnika v angleščini, češ ali ni to izrazito »objektivna« poteza v primerjavi s slovenščino. Je! Toda marsikje je trpnik docela naraven tudi v slovenščini, na primer: *Zdaj, ko je vse izgubljeno ...* ali *Prošnja mora biti napisana čitljivo, najbolje je, da je natipkana*; in marsikje je tvornik naraven v angleščini, na primer: *Lift receiver. Put penny in slot*. Stvar je zapletena in je tukaj niti v osnovnih črtah ni mogoče skicirati, ker bi zahtevala posebno študijo. Pavšalna šablonska namigovanja pa niso primerno navodilo za prevajanje.

Naj opozorim samo na slovenski navidezni tvornik, ki je vsebinski trpnik in ga zato lahko prevajamo z angleškim trpnikom, kaže pa se:

a) v prvi osebi množine:

Bombico (na kuhalniku) zamenjamo takole: najprej odvijemo gorilnik ... – The cartouche should be/is changed in the following way: first the burner is unscrewed ...

Kako opravimo servis na avtu? – How is a car serviced?

b) v tretji osebi množine:

Nerad čakam. Raje vidim, da me čakajo. – I hate waiting. I prefer being waited for. (Glej tudi 66.)

c) v drugi osebi ednine:

Ko vdevaš nitko v šivanko ... – When a/the needle is threaded ... (/When you thread a needle ...)

Če moraš še enkrat vdeti nitko v šivanko ... – In case the needle must be re-threaded ...

č) kot brezosebni povratni glagol:

Tako se (brez truda) vdene nitka v šivanko! – This is (the way) how to thread a needle (without toil)/how a needle is threaded ...

Tako se delajo žganci! – This is how žganci (zhgantsi) is made.)

Kar se ne da pozdraviti, je treba potrpeti. – What can't be cured, must be endured.

d) kot brezosebni stavek:

Tega ni mogoče storiti. – That can't be done.

V tem primeru je treba nitko še enkrat vdeti. – In the latter case the needle must be re-threaded.

II. (Zelo pomemben pripomoček za objektivno prevajanje slovenskih subjektivnih stavkov so abstraktni (akcijski) samostalniki, zlasti ko zavzemajo osebkovo mesto v stavku. Gre za tipičen angleški pojav. Namesto tega samostalnika običajno najdemo v slovenščini glagol.)

Žuželke razporejamo po nalsednjih kriterijih ...

The classification of insects depends on the following criteria ...

(Glej tudi 30 in 29).

9. NABIRAJ SI SPLOŠNO ZNANJE IN UPORABLJAJ PRIROČNIKE!

55. ...v okviru starejše železnodobnih (halštatskih) kultur ...

* ...during the Late Iron Age (halstat) culture ...

Corr. ... during the Early Iron Age (Hallstatt) culture ...

(Tu je že slovenski avtor naredil neljubo napako; v oklepaju bi morale stati besede »to je halštatske«. Seveda se mu stavek potem ne izteče, toda tega si je sam kriv. Navajati bralca na misel, da je halštatskih kultur več kot ena, je znanstveno nevzdržno. Prevajalec te iste napake ni naredil, ker uporablja besedo »halstat« prilastkovno, v tej funkciji pa slovnično število besede ni razvidno. Toda naredil je dve drugi: »starejša« ni »Late« marveč »Early«, in »halštat/halštatski« se piše »Hallstatt«.

Razumljivo je, da so te zadeve za nas, ki nismo hodili v angleške srednje šole, težke. Toda za to so na voljo slovarji in enciklopedije.)

56. Svetolucijsko kulturo je v Posočju nasledila mlajša železnodobna (latenska) »idrijska« kultura.

In the Soča Basin, the Sveta Lucija culture was followed by the so-called »Idrija« culture, which belonged to the *Early Iron Age (laten period).

Corr. ... belonged to the Late Iron Age (La Tène period).

(Istovrstna napaka kot pri 55, le besede je treba obrniti: »mlajša« je »Late«, in »laten« se piše »La Tène«.)

57. ... streha je napravljena na »čope«; »čopasta« streha ...

??? ...crest-shaped roof; ??? crested roof

Corr. ... to (the) Uskovnica and continues over ...

Corr. ... the roof has hipped gable ends; a hipped gable end roof ...

(SSKJ docela ustrežno razlaga pojem »čop« v zvezi s streho, sliko take strehe najdemo v slikovnem besednjaku The English Duden in zraven pripis »hipped gable end«. V angleška sobesedila se bodo poleg navedenih bržkone prilegle še zveze kot »a roof with/having (a) hipped gable end(s)«. Slej ko prej pa velja tudi tu, kot povsod, da ne škodi povprašati avtorja.)

58. Baumbachov Zlatorog

Baumbach's ?Goldhorn

Corr. Baumbach's Zlatorog

(Baumbach je svojo izvirno nemško pesnitev naslovil Zlatorog. Slovenskega imena ni spreminjal. Ni razloga, da se ne bi pesnitev tako imenovala tudi v angleščini. Z »Goldhornom« samo zabrišemo identiteto pesmi in identiteto izvirne slovenske pravljice. Nič pa ni narobe, če za angleškega bralca v oklepaju ali na kakem drugem ustreznem mestu pripišemo »Goldhorn« kot razlago imena Zlatorog.)

10. POSVETUJ SE Z AVTORJEM!

Pri ozko specialnih besedilih iz strok, za katere nisi strokovnjak, boš drugače naredil resne vsebinske zdrslejaje. Avtor te mora oskrbeti tudi s točnimi angleškimi znanstvenimi izrazi, saj je velika verjetnost, da sam uporablja angleško znanstveno literaturo svoje stroke. Priporočljivo je, da avtor prebere tvoj prevod, preden gre v tisk.

Lahko pa se znajdeš v zadregi pri prevajanju tipičnih slovenskih stvari, zlasti etnografskih, pa tudi gospodarskih, političnih, kulturnih, zgodovinskih. Če drugega ne, ti avtor vsaj razloži, za kaj gre, da ne boš padel v jamo naše 14. zapovedi (Ne prevajaj stvari, ki jih ne razumeš!).

59. Češnjani

the villagers of * Češnja

Corr. the villagers of Češnjica (v Bohinju)

(Pri nenavadnih krajevnih izpeljankah, ki jih je v slovarjih težko najti (četudi jih je v Krajevem leksikonu Slovenije večina navedenih), premaga uspešno avtorjevo pojasnilo vse ovire.)

(Glej tudi 55–57 in 19b.)

11. POSVETUJ SE Z DOMAČIM GOVORCEM ALI VSAJ S KOLEGI!

Kdor je kritičen do svojega dela, ve, kakšno neprecenljivo pomoč in jamstvo mu lahko da tak posvet.

Izredne vsesplošne idiomatičnosti angleščine se v naših šolah ne moremo naučiti. Kdor tega ne verjame, naj še enkrat pogleda 26. zgled in si natanko izpraša vest, ali mu je iz lastnega znanja in iz rabe slovarjev docela jasno, da *preserve* ne rabi pridevnika *clean*, medtem ko ga *keep* vsekakor mora imeti (*preserve* + object; *keep* + object + object complement – po teh formulah se ravna naša glagola).

Še bolj pretanjen je naš 48. primer. Predlagani popravek v drugem delu stavka izhaja iz pomenskega nesožvočja med *wildest* in *calmest*. *Wild scenery* je sicer čisto dobra zveza, ker implicira raztrgane grebene in prepadne stene, *?calm scenery* pa je na tem mestu vprašljiva, ker implicira, recimo, mirno površino jezera; s tem v nasprotju *wild* nedoma lahko namiguje na hrup, torej na nevihto in vihar; in tako se znajdeti na kupu kar dve močno nasprotujoči si lastnosti, skrajno nevihtno//vihtarno (*wildest*) in izredno zatišno (*calmest*), na istem mestu v stavku. »(Eden) najmirnejših (kotičkov)« v izvirnem slovenskem stavku ima v mislih odsotnost civilizacijskega hrupa, torej »tih, odmaknjen, malo obiskan«, in tak naj bi bil »peaceful«. *Wild and peaceful parts/scenery* bi bilo zdaj kar v redu, ko ne bi bilo treba vsega skupaj postaviti v presežnik. Tu pa nastopi slovnično-stilistično nesožvočje: ??One of the wildest and yet most peaceful... Pametno je torej nadomestiti *wild* z *rugged*, ki tvori presežnik na isti način kot *peaceful*: »one of the most rugged yet peaceful parts...«

Ni nujno, da se s temi izvajanji vsakdo strinja. Nujno pa je, da popravi prvotni prevod, ali – če je sam prevajalec tega stavka – ne prevede tako.

12. POPRAVI OČITNE NAPAKE, NEUMNOSTI IN DVOUMNOSTI IZVIRNIKA!

Ne izgovarjaj se, da za to nisi najet (torej plačan) ali kompententen, in ne vali krivde na

avtorja, lektorja, urednika in tiskarja slovenskega besedila, ki si ga dobil v prevod, ker to ne pelje nikamor. Imej pred očmi svoj domoljubni cilj: predstaviti nekaj slovenskega tujcu, toda v užitni obliki! (Z avtorjem, lektorjem, urednikom in tiskarjem poračunaj privatno – ali če hočeš tudi javno – kasneje!)

60. ?Apnenčeve alge se nahajajo v Lipanskih vratih, zahodno od Mojstrane in drugod.

?Limestone algae can be found in Lipanska vrata, west of Mojstrana, and elsewhere.

(Avtor in prevajalec sta zagrešila isto dvomje: ne vemo natanko, kaj pomenijo besede »zahodno od Mojstrane«: ali navajajo lokacijo Lipanskih vrat, ki da so zahodno od Mojstrane, ali navajajo dodatna najdišča alg. Seveda je avtorjeva krivda prva in večja. Ne moremo se načuditi jezikovni »se nahaja«) in vsebinski (zakaj ni navedel enako točnega kraja/krajev zahodno od Mojstrane, kot so na Pokljuki Lipanska vrata, in kaj za božjo voljo pomeni »in drugod«!) malomarnosti njegovega podatka. Če prevajalec ne ve, da so Lipanska vrata daleč južno od Mojstrane (in da Mojstrana kot izhodišče za določitev lokacije Lipanskih vrat sploh ne pride v poštev) in da je druga navedba zgoraj res novo nahajališče alg, je prav, da vpraša avtorja ali vsaj pogleda na zemljevid. In avtorjev račun pustiti dvomje ni dobro; najprej iz razlogov, ki sem jih navedel v kratkem uvodu pri tej zapovedi, še bolj pa zato, ker bo slabosti prevoda, tudi vsebinske (!), vsak prilepil prevajalcu in ne avtorju.)

Corr. L. a. can be found in the Lipanska vrata, in some places west of M., and elsewhere.

Ali *dikalneje*: L. a. can be found in the L. v. and in some places west of Mojstrana.

61. V knjigi TRIGLAVSKI NARODNI PARK (Bled 1985) beremo:

??? ...po tej poti so nosili Bohinjci na prodaj tudi mlečne izdelke, predvsem kuhano meso in sir (str. 188.)

(V tem primeru bi morali stavek preoblikovati (recimo: »... na prodaj mlečne izdelke, zlasti sir, pa tudi kuhano meso...« – pač glede na sobesedilo) ali pa »kuhano meso« črtati (torej ga sploh ne prevesti) ali pa vprašati avtorja za modro razsodbo.

Veliko prevajalcev zavrača to moje stališče z ogorčenim vprašanjem: »Pa smemo to napraviti?« Moj odgovor: »Ne samo smemo, MORAMO!!! Ali naj debelokožno dajemo svojo domovino v posmeh

široki neslovenski javnosti, ki ji je prevod namenjen?«)

62. ?Ovce priženejo na planino ob Kresu, 24. junija. Tam ostanejo 70–80 dni, do malega šmarna (8. september) (Str. 161.)

(Tristo kosmatih! Če gredo ovce gor 24. junija in dol 8. septembra, je to natanko 77 dni. Zakaj opletanje z omladnim podatkom 70–80 dni? – Seveda, avtor ima za bregom nekaj drugega. Ampak potem naj tisto pove! – In kako je lektor razsodil, da se Kres piše z veliko, mali šmaren pa z malo?)

63. ?Zgornji in Spodnji Kozjek na Mežakli sta planini vasi Lazi nad Gorjami.

Na Mežakli imajo svojo srenjsko planino gospodarja gorskega naselja nad Gorjami – Laze, to sta planini Zgornji in Spodnji Kozjek (Str. 157.)

(Kdo je kriv, da si v knjigi sledita dva skoraj identična odstavka? Jasno je kot beli dan, da obeh ne bomo prevajali! – Indentiteta pa seveda ne zajema imena vasi, ki je zdaj Lazi zdaj Laze! Za popravljanje take malomarnosti si lahko prevajalec priračuna dodaten honorar.)

64. ??Med (razložena naselja) lahko prištejemo zaselke v Lepeni ... Radovno v Bohinjju pa vasi Spodnje in Zgornje Gorjuše ... (str. 140)

(Kako neverjetno zanikrni slovenski izvirnik! Med »Radovno« in »v Bohinjju« mora biti vendar vejica! Prevajalec je, žal, prevedel naravnost: »...Radovna in Bohinj...« – Jokaj, ljubljena dežela!)

65. Pa tudi osrednji slovenski dnevnik zelo domiselno skrbi za »pravilno in popolno informiranje javnosti«)

?V italijanskem mestu Carboneri blizu Barija je bila 20. oktobra 1943 ustanovljena **Prva prekomorska brigada**. V njej so bili internirani jugoslovanski rodoljubi in ujeti bori NOV iz Slovenije, Hrvaške in Črne gore.

(Delo, 20. okt. 1986, str. 6, spominski kotiček.)

(Kako naj to pravilno prevede prevajalec, ki nima širšega zgodovinskega znanja o tistih dogodkih? Če bo prevedel dobesedno, bo nastala velika neumnost. Dolžan je torej besedilo smiselno urediti (spremeniti ali dopolniti). To je edino zdravilo, četudi v zanemarljivo majhni dozi, zoper notorično slovensko jezikovno malomarnost. – V bolj zapletenih primerih, če prevajalec le posumi, da je na tankem ledu, se mora seveda posvetovati z avtorjem.)

66. ???Vsekakor so se gorenjski miličniki v zadnjem času dobro izkazali. Včeraj ponoči so pred videoteko Vauda na Bledu napadli 34-letnega Mujaga Buniča in mu vzeli 400 tisoč dinarjev. Kmalu so prijeli 24-letnega A. B. in 31-letnega M. Z., ki sta osumljena napada na Buniča.

(Delo, 30. 10. 1986, str. 12.)

(Z zadnjim stavkom se stvar nekako uredi in občanu se poležejo lasje po prvi skrbi, da bi nemara moral na milici prijaviti – miličnike! Zabaven časopis, tole Delo, ni kaj! Lahko si prihranite denar za Pavliho.)

(Avtor je na nepravem kraju načel tisto, o čemer govori tudi ta spis pri 54.l.b.)

13. NE PREVAJAJ NAMIGOVANJ, KI JIH TUJEC NE MORE RAZUMETI!

67. Rombon, prizorišče *znanih* in hudih bojev v 1. svetovni vojni.

?Rombon, the scene of *well-known* bitter fighting during W. W. I.

Corr. R., the scene of bitter fighting . . .

(Če so ti boji znani nam, niso nujno znani tujcu, ki je zrasel v drugačnem (zgodovinskem) okolju. Ne vsiljujmo mu občutka, kot da bi moral nekaj kar vedeti. To pušča nedorečen, meglen vtis in v ničemer ne prispeva h konkretni informaciji.)

(Glej tudi 45.)

68. Na desnem in levem bregu doline leže značilne trentarske domačije.

?On both sides of the valley lie *the* typical Trenta farm houses.

Corr. . . lie typical Trenta farm houses.

(Če tujec prvič sliši za »značilne domačije«, prevedimo, prosim, brez *the*, ker se bo drugače počutil kot teslo, ki si ne zapomni, kar mu je bilo nekoč že povedano. – Določni člen ima pač lahko tudi »namigovalno« (namreč anaforično) lastnost, ki spada med njegove osnovne pomene, in prevajalec mora to vedeti!)

14. NE PREVAJAJ STVARI, KI JIH NE RAZUMEŠ!

(Glej 57, kjer sta ugibanje in napačna analogija rodili docela zgrešen prevod!)

15. PREVAJAJ S ČUTOM ZA TUJCA!

69. proti dnu Malega in Velega polja
?to the bottom of Malo and Velo polje

Corr. to the bottom of Malo polje and Velo polje

(Pri prevodu, opremljenem z vprašajem, bo tujec mislil, da je prvi zadevi ime samo »Malo« in ne »Malo polje«.)

(Glej tudi 67 in 68.)

16. NE PREVAJAJ, KADAR SI UTRUJEN!

70. Koritnica je najbolj zahodna dolina . . .

???Koritnica the easternmost valley . . .

Corr. Koritnica is the westernmost valley.

(Če si utrujen, teh napak ne opaziš niti pri korigiranju tiskarskih odtisov.)

17. PRAVILNO BERI SLOVENSKO BESEDILO!

71. a) (Cerkev Sv. Janeza ob Bohinjskem jezeru) je (bila) povečana z vhodno lopo (18. stoletje).

. . . and in the eighteenth century an * eastern portico was added.

Corr. . . century a portico was added.

b) Naprej hodimo po cesti . . .

* First we take the road . . .

Corr. We continue by the road . . . /One should continue by the road . . .

(V naglici je prevajalec videl »vzhodno«, kjer piše »vhodno«, in »na/prej« namesto »naprej«. Veliko škode seveda ni, le tujec bo pri Sv. Janezu zastoj iskal vzhodno lopo. Besede »vhodno« ne prevajamo, ker je zaobsežena v »portico«. – Naglica ponavadi ni zdrava, kot pravi stara ljudska modrost.)

(Glej tudi 70.)

18. PRIPRAVI ZA TISKARNO BREZHIBEN ROKOPIS!

Ne zanašaj se, da bo tehnični urednik naredil vse, kar od njega (morda neutemeljeno?) pričakuješ! (Kakšno stvar bo prezrl, marsičesa se ne bo niti zavedel, četudi bo večino naredil vešče in strokovno. Toda zato ni treba, da mu kar en bloc odrineš to delo, zakaj tudi sam moraš poskrbeti za čim lepši videz natisnjene besedila, ki je tudi tvoje delo.)

Ne pričakuj, da bo stavec uganil, kaj si misli! (Res so stavci zelo prevejani, toda nerazločne in dvomne čačke si bo lahko stavec razložil tudi čisto drugače, kot bi ti rad – če mu boš vsa potrebna navodila sploh dal, kajti kdo ve, če se ne zanašaš preveč na tehničnega urednika.)

Ne misli, da je oportuno, vnašati zakasnele popravke v krtačne odtise! (Take zmote delo samo podvojijo ali potrojijo, da o dodatnih stroških ne govorimo. Zato ne poslušaj priganjavcev, ki danes prinesejo besedilo in hočejo včeraj že izgotovljen prevod.)

19. KOREKTURE OPRAVI VESTNO!

Ne zehaj zraven in ne spi! Če gre za številke, imena ali drugačna »trda dejstva«, jih preverjaj po rokopisu ali celo po izvirniku, drugače bo natisnjena stvar kasneje neuporabna.

20. ?

Poslednjo zapoved si pripiši sam glede na svoje izkušnje in spoznanja.

In če smem kot avtor tega spisa izrabiti pravico prve besede, si bom to mesto zapolnil z meni najdražjo zapovedjo, ki je nikomur ne vsiljujem, saj je čisto drugačna kot prejšnje in je samo osebno izpovedna:

LJUBI SVOJO MATERINŠČINO KAKOR SAMEGA SEBE, DA BOŠ DUHOVNO GLOBOKO ŽIVEL IN TI BO TOPLO PRI SRCU!

Z nobenim drugim jezikom se ne moreš tako poistovetiti kot s tistim, v katerem si se rodil in se izsolal (born and bred). V nobenem drugem ti niso dostopna taka duhovna prostiranja in v nobenem drugem si ne moreš dati duška tako sproščeno in tako do dna kot v svojem.

V nobenega drugega ne moreš tako učinkovito prevajati!

Zato izmed vseh jezikov ljubi, spoštuj in izpopolnjuj predvsem svojo materinščino!

Kljub vsemu!

In navljub vsem!

Za slovo pa še vprašanje: Ali mislite, da se po svojih neskončnih nadležnih podrobnostih prevajanje lahko primerja z visoko tehnologijo v drugih strokah?

To vprašanje muči mnoge prevajalce, vendar nanj ni varno odgovoriti. Razen po eni strani:

Kot se zaradi slabega tehničnega računa in izvedbe podre most, tako se zaradi slabega prevoda lahko podre ugled domovine.

Torej na delo!

Leon Krek

Vzročnost v angleščini in slovenščini I. del

Causality in English and Slovene, Part One

Causative relation being one of the elementary relations in natural languages often raises problems to translators of English and Slovene. Moreover, causativity includes some nuts to crack, not being self-evident. This tribute mainly concerns the semantic and the syntactic distinctive features of the causative relation which on the one hand shows implicit nature whereas on the other it manifests particular markers of causativity, such as conjunctions, adverbs, and prepositions. Part One of this article deals with logical analysis of »cause and effect«, the difference between cause and reason, entering the »causative-verbs« topic. Part Two deals with explicit causative coordination and subordination, where markers of the said type are present.